

sidor långa framläggning får läsaren ta del av Nords forskningsresa. Detta är dock, enligt mig, inte en ideal framställning. Snarare är det forskarens uppgift att sammanfatta sina forskningsresultat, vilka sedan utgör grunden för den avsevärt viktigare delen av avhandlingen, nämligen att utvärdera denna primärlitteratur.

Slutligen hade jag gärna, med tanke på avhandlingens fokus på hämndpsalmernas liturgiska användande, sett en vidare teoretisk diskussion av ”speech act theory”, det vill säga teorin om hur talet utgör en form av handling. Nords analys är grundad på Nicholass Wolterstorffs teorier, men jag hade gärna sett en vidare dialog med ytterligare forskare.

Trots dessa tillkortakommanden utgör Nords avhandling ett viktigt bidrag till vår förståelse för hämndpsalmerna och jag håller i slutändan med om Nords slutsats att dessa psalmer inte bör användas lättvindigt i liturgiska, kristna sammanhang.

Lena-Sofia Tiemeyer
Professor, Örebro

DOI: 10.51619/stk.v9i4.24955

**Ola Sigurdson & Jayne Svenungsson (red.).
Vänskap – Friendship: Festschrift för Arne
Rasmusson. Malmö: Spricka förlag. 2021.
571 s.**

Venskabet fik mindre status i vesten efter oplysningstiden, da det ikke har et produktivt formål. Sådan har den amerikanske teolog Stanley Hauerwas argumenteret. Dette festskrift til Arne Rasmusson i anledning af hans 65-års fødselsdag viser, at venskabet i al fald lever videre ikke bare i Sverige, men også gennem Rasmussons store kontakthæde til blandt andet Sydafrika og USA. De 31 bidrag (18 på svensk, 13 på engelsk) er, efter en introduktion på både svensk og engelsk, samlet under fem hoveddele: ”Ethos”, ”Logos”, ”Ekklesia”, ”Polis” og ”Philia”.

Petra Carlsson beskriver, hvordan hun med Rasmusson deler ”vänskapen till

kunskapen och dess förvandlande kraft” (s. 529). Hvad er det for en kundskab, som Rasmusson har beskæftiget sig med, og som kan samle disse bidrag? Emnerne spænder vidt – fra arbejdets teologi (Dion A. Forster), over brugen af Esters bog (Kamilla Skarström Hinojosa) til Rasmusson som administrator (Anniké Bourdieu). Der optræder ligefrem en novelle, forfattet af Håkan Möller, komplet med opdigtede artikler på bibliografien. Generelt er her tale om meget velskrevne bidrag, og det er tydeligt, at flere af bidragsyderne står i en angelsaksisk tradition, som mestrer håndværket at skrive. Diversiteten til trods er der dog ét emne, som står samlende i Rasmussons forfatterskab: ”Arne Rasmussons teologi har konsekvent rørt sig kring de två polerna kyrkan och samhället”, skriver Roland Spjuth (s. 333), og Fredrik Wenell supplerer: ”Ett av Arne Rasmussons viktigaste bidrag till den teologiska forskningen är hans studier om förhållandet mellan kyrka och samhälle” (s. 505). ”Hur mycket formas kyrkan genom egna övertygelser och intentionella praktiker, och hur mycket är identiteten en reflexion av omgivningen?” spørger Joel Halldorf (s. 449). Det er ikke ligetil at svare på, men festskriftet vidner om, at både Stanley Hauerwas og Jürgen Habermas har en plads i Rasmussons forfatterskab, og de forskellige bidrag veksler på frugtbar vis mellem det sociologiske og det teologiske.

”Tack Arne för att du satte oss i rörelse!” avslutter Johanna Gustafsson Lundberg sit bidrag, som beskriver, hvordan hun, blandt andet under indtryk fra Rasmusson, har bevæget sig fra en universal-etisk position til en forståelse af etikens delvist partikulære karakter (s. 46). Som det gøres klart i bogens indledning, er Rasmusson samtidigt en venlig og en polemisk teolog. En udfordring for en polemisk position kan være, at man altid vil forsvare og fastholde sit synspunkt. Men ligger den største visdom i at holde fast ved et synspunkt eller i at kunne bevæge sig til et nyt synspunkt? Jeg vil her fremdrage to

tematikker, hvor bidragene er i indbyrdes bevægelse og dialog.

1. Ola Sigurdson spørger i sit bidrag, om kirken nødvendigvis altid skal forstås som en *polis*, som står i modsætning til den sekulære *polis* – “Sweden certainly has its flaws, but I could think of a number of states that are much worse” (s. 324). Kirkens forhold til verden må afgøres af den konkrete kontekst; i et skandinavisk velfærdssamfund behøver den måske ikke være skarpt adskilt fra resten af samfundet? Det er et godt spørgsmål, som andre bidrag også behandler. Ifølge Roland Spjuth “understryker Arne att det inte finns någon självklar säkerhet i hur relationen mellan kyrka och samhälle ska förhandlas” (s. 348). Her fastholdes, at kirke og samfund er to adskilte entiteter, men det indrømmes, at forholdet mellem dem ikke kan bestemmes uafhængigt af konteksten. Werner G. Jeanrond undersøger i sit bidrag Simone Weils (1909–1943) forståelse af kærlighed. Spørgsmålet er, om kærlighed nødvendigvis indbefatter lidelse. Weil siger ja, Jeanrond siger nej. På sin vis er det måske samme spørgsmål: indbefatter kristnes eksistens i verden nødvendigvis konfrontation med det bestående?

2. Dirk J. Smit skriver, at for Rasmusson handler det om, at “we should learn to see not from the perspective of the sovereign or state or powerful, but from below, outside, the margins” (s. 228–229). Robert Vosloo beskriver ligeledes, med lån af en Terence Malick-filmtitel, at Rasmusson i sit arbejde undersøger “hidden lives”, når han fremdrager de teologiske stemmer, som ofte overhøres. Det er interessant, hvordan sådan en tilgang ikke står langt fra de postkoloniale og hbtq+-perspektiver, som ligeledes har åbnet manges ører for ellers ikke anerkendte historier. Jayne Svenungsson skriver, at da hun blev undervist af Rasmusson, lærte han hende, “att man inte aningslöst kan projicera vita, liberala och i regel manliga erfarenheter på mänskligheten som sådan” (s. 241). En tilgang, skriver hun, som senere er udviklet til begrebet intersektionalitet.

To kritiske bemærkninger. Den første handler om bogens opdeling og typografi. Det er elegant at opdele bidragene i fem dele med græske titler. Men det er ikke altid helt klart, hvorfor et bidrag hører til det ene og ikke det andet sted, men sådan må det muligvis være med så mange forskellige bidragsydere. Typografien og tegnsætningen i bogen er stringent og grundig. Dog mangler et vigtigt “no” i en parafrase af Jürgen Moltmann på sidan 456. Ligeledes kan det undre, at bogens hovedtitel på forsiden er “vänskap • friendship”, mens den på titelbladet (s. 1) angives “Vänskap | Friendship”. Antyder “•” at Rasmusson har venner over hele kloden, mens “|” fastholder at Rasmusson samtidigt er polemisk, som de to redaktører fremhæver i deres introduktion?

Den anden kritiske bemærkning handler om indholdet. Jeg kunne ønske mig, at disse vigtige spørgsmål om kirkens forhold til samfundet blev forbundet ikke blot til sociologien, men i højere grad også til andre af dogmatikkens områder. For eksempel ligger der i spørgsmålet om kirkens forhold til samfundet under overfladen et dogmatisk spørgsmål om Kristi forhold til skabningen. For det første ville der i dogmatikken være resurser at hente til at give nye perspektiver på spørgsmålet om kirkens plads og opgave i samfundet. For det andet ville en stærkere inddragelse af dogmatikken rykke de ekklesiologiske overvejelser stærkere ind i den teologiske samtale. Om dette afsavn afspejler en mangel hos bidragsyderne, Rasmussons teologiske arbejde eller dogmatikfaget, kan jeg ikke afgøre.

Dirk J. Smit skriver, at Rasmusson “seldom simply repeats what others think they know so well – which makes him such pleasant and interesting company” (s. 230). Opsummerende må siges, at denne bog på samme måde er “pleasant and interesting company”, som udfordrer traditionelle tankegange og giver nye teologiske perspektiver, fra Pretoria til Princeton, på relevante skandinaviske teologiske problemstillinger. Bogen anbefales på det varmeste.

Afslutningsvis: Peter Carlsson skriver, at Rasmusson har indført “den radikalreformatoriska teologin i det svenska teologiska samtalet” (s. 403). Denne bog viser med al tydelighed, at Rasmussons perspektiv ikke længere står i marginen af *svensk* teologi. Men det er værd at bemærke, at ikke en eneste nordmand eller dansker bidrager. De andre skandinaviske lande, som også tidligere har haft lutherske statskirker, men nu er på vej mod tiltagende pluralistiske samfund, vil i høj grad også have gavn af Rasmussons teologiske tanker; må de fortsat udbredes gennem både polemik og venskab.

Simon Pedersen Schmidt
Doktorand, Lund
DOI: 10.51619/stk.v9i4.24957